

Fugletræk ved Gedser.

Af ERIK SINDING.

(With a Summary in English: Passage of Birds at Gedser.)

I Tiden 3.—8. Oktober 1945 opholdt jeg mig i Gedser med det særlige Formaal at undersøge Fugletrækket der paa Stedet. I det følgende skal jeg gøre Rede for, hvad jeg saa, men først vil det være hensigtsmæssigt at forudskikke et Par Ord om de topografiske Forhold.

Falster „spidser til“ mod Syd, men den sydligste Del er skaaret af i et Snit, der har en Bredde paa ca. 4 km og som gaar i Retning fra Vestnordvest mod Østsydøst. Dette medfører, at de Fugle, som flyver mod Syd, ikke nødvendigvis forlader Falster ved det sydligste Punkt, Gedser Odde, men ogsaa i stort Tal trækker ud paa andre Steder af den 4 km brede Sydkyst. I hvert Fald for Smaafluglenes Vedkommende var det dog saadan, at Hovedparten trak ud ved Odden, og da Forholdene der i det hele taget er mest overskuelige, er der næppe Tvivl om, at det er det bedste Observationssted. De fleste af mine Iagttagelser er derfor foretaget ved Gedser Odde.

Den 3. Oktober ankom jeg Kl. 11⁴⁰ til Gedser, hvor jeg straks saa nogle trækkende Fugle: Ringduer (*Columba palumbus*), Krager (*Corvus cornix*), Hvide Vipstjerter (*Motacilla alba*) og Grønsiskener (*Carduelis spinus*). Vejret var ikke særligt smukt, det var overskyet og blæste fra Nordøst. Jeg cyklede langs Sydkysten ud til Odden, hvor jeg opholdt mig til Kl. 13⁰⁰. Trækket var meget beskedent. Mest interessant var en Flok Forstuesvaler (*Hirundo rustica*) (mindst 33), der sammen med en Bysvale (*Delichon urbica*) trak mod Sydsvest. Endvidere saas med kort Tids Mellemrum et Par Dueflokke hver paa 30-40 Stk. trække i sydvestlig Retning. I begge Tilfælde var det umuligt at afgøre, om det var Ring- eller Hulduer. Af Rovfugle saa jeg kun en enkelt, nemlig en Spurvehøg (*Accipiter nisus*), der trak mod Syd. Da Trækket var saa sparsomt, benyttede jeg Lejligheden til en Tur til Plantagen ved Bøtø Gaard. Her saas ikke mange Smaaflugle, men adskillige Dueflokke, den største bestaaende af et halvt Hundrede

Duer, hvoraf ca. 30 Hulduer (*Columba oenas*). I det hele taget var Hulduen i stor Majoritet. Af Rovfugle saa jeg en Vandrefalk (*Falco peregrinus*) paa Duejagt samt nogle Spurvehøge.

Næste Dag var Vejret udmærket med svag Vind fra Sydsydvest og faa Skyer. Jeg startede fra Gedser Kl. 6⁰⁰ (20 Minutter før Solopgang), og faa Minutter senere saa jeg allerede de første Smaaafugle i Luften: Engpiber (*Anthus pratensis*) og Hvid Vipstjert. Da jeg naaede Odden 6³⁰, fløj en Spurvehøg op og ud mod Sydsydvest, og næsten samtidig trak de første Smaaafugle ud, Bogfinker (*Fringilla coelebs*) og Kvækerfinker (*Fringilla montifringilla*), Hvide Vipstjarter og Grøn-siskener. 6⁴⁴ kom den første Overraskelse: 2 Stillidser (*Carduelis carduelis*) trak ud mod Sydøst. 2 Minutter senere kom der 6 Stillidser, der fløj mod Syd. Og det blev ikke de sidste, Dagen igennem kom der adskillige Flokke, hvoraf den største var paa ca. 20.

Hovedtrækretningen viste sig at være stik Syd, men en Del Fugle trak dog mod Sydsydvest eller Sydvest, og nogle trak mod Sydøst. Højden var fra 5 til 40 m over Terrænet, som ligger 8-10 m over Havet. Fuglene kom nordfra og fløj ofte rundt nogen Tid, inden de vovede sig ud paa den lange Tur over Østersøen. I mange Tilfælde gik de ned paa Terrænet eller satte sig i nogle elektriske Ledninger. Skovpiber (*Anthus trivialis*) og Engpiber, Lærke (*Alauda arvensis*) og Rørspurv (*Emberiza schoeniclus*) foretrak en Roemark, som fyldte det meste af Omraadet, Stillidserne satte sig ofte i Tidsler, mens Stær (*Sturnus vulgaris*), Tornirisk (*Carduelis cannabina*), Grønirisk (*Chloris chloris*), Bogfinke og Graaspurv holdt til i Lysledningerne. Dagen igennem iagttog jeg det fra andre „Træksteder“ kendte Fænomen med Spurveflokke, baade Graaspurve (*Passer domesticus*) og Skovspurve (*Passer montanus*), der forsøger at flyve ud men som oftest vender om. Et Par Spurveflokke fulgte jeg dog ud, saa langt de kunde ses i Kikkerten, saa man maa formode, at de virkelig trak ud.

Kl. 9⁰¹ kom næste Overraskelse, en Stor Tornskade (*Lanius excubitor*), der kom flyvende i ca. 10 m's Højde og forsøgte at trække ud. Noget senere paa Dagen saa jeg en Stor Tornskade sidde i et Hegn ved Fyret; det har formodentlig været den samme.

Kl. 9²⁹ hørte jeg tydelig Blaamejsetriller fra Luften. Jeg forsøgte at faa Øje paa Fuglene men forgæves. 9³⁴ hørtes flere Blaamejser (*Parus caeruleus*) trække ud, men heller ikke dem var det muligt at finde. Men endelig 9⁴⁴ slog 6 Blaamejser sig ned i Buskene ved Randen af den Klint, som danner Odden. Flere Gange i Formiddagens Løb observerede jeg Blaamejser, som forsøgte at trække ud, men kun een Gang saa jeg 2 Blaamejser i Selskab med en halv Snes Bogfinker, der, saavidt jeg kunde skønne, ikke vendte tilbage. Den største Flok, jeg saa, var paa 17-18 Stk.

Store Fugle var det smaat med. Der saas enkelte Spurvehøge, en Vandrefalk flyvende mod Nordøst, nogle Krager og Alliker (*Coloeus monedula*) og et Par Huldueflokk. De første Hulduer, ialt ca. 35, vendte om, den anden Flok, der var paa ca. 45, fløj mod Syd i 2-300 m's Højde. Denne og de i det følgende opgivne Højder er bestemt med Afstandsmaalere, saaledes at de er helt paalidelige. Ved 11-Tiden begyndte enkelte kredsene Vaager at vise sig i stor Afstand, og da jeg havde Indtrykket af, at de trak ud længere vestpaa, forlod jeg Odden Kl. 11⁴⁵ og kørte en Rundtur. Først til det sydvestlige Hjørne af Plantagen, hvor jeg saa en trækkende Loddenbenet Musvaage (*Buteo lagopus*), en Taarnfalk (*Falco tinnunculus*) og et Par almindelige Musvaager (*Buteo buteo*); det var alt. Jeg tog derefter ud til Kroghage, den vestlige Ende af Sydkysten, hvor der var lidt Smaafugletræk, bl. a. 9 Blaamejser, som dog ikke trak ud. Af „lokale Fugle“ var der en forsinket Splitterne (*Sterna sandvicensis*) og et Par Taarnfalke. I det fjerne saas enkelte Musvaager trække ud midt paa Sydkysten.

Da der ikke var noget Rovfugletræk af Betydning at se, tog jeg atter ud til Odden. Her viste det sig, at Trækket af Smaafugle stadig (Kl. 14²⁵) var ganske godt i Gang. Der saas Flokke af Finker, Lærker, Grønsiskener, Engpibere og enkelte Rørspurve. Efterhaanden blev der dog længere og længere mellem Fuglene, og 16⁴⁵ forlod jeg Stedet.

Af den samlede Opgørelse for Dagen kan nævnes: 6 Spurvehøge samt de ovenfor omtalte Musvaager, Taarnfalk og Vandrefalk, ca. 30 Forstuesvaler (kun 3-4 Bysvaler), 110 Engpibere, 100 Hvide Vipstjerter, 700 Bog- og Kvækerfinker, 220 Grøn-

siskener, 90 Stillidser, 175 Grønirisker og 290 Tornirisker. Af andre Fugle, som ikke blev set trækkende, kan omtales 2 Strandhjejler (*Squatrola squatarola*), en Blaa Kærhøg (*Circus cyaneus*) (brunt Individ) og en Dværgfalk (*Falco columbarius*). Af Havfugle saas bl. a. et Par Lommer (*Colymbus spec.?*) og Flokke af Ederfugle (*Somateria mollissima*).

Den 5. Oktober var jeg ved Odden Kl. 5⁵⁰. Himlen var letskyet, Vinden i Nordvest. Trækket begyndte allerede Kl. 6, men først ved Solopgang Kl. 6³¹ tog det rigtig fat. Det var væsentligst de samme Fugle som den foregaaende Dag. Lidt senere paa Dagen begyndte det at trække sammen, og 9⁴² begyndte Regnen, som satte en Stopper for Trækket. Om Eftermiddagen holdt Regnen op, og ved 16-Tiden klarede det halvvejs op. Der kom dog ikke Gang i Trækket igen.

Dagens Udbytte var derfor beskedent: 40 Forstuesvaler (mindst 3 Bysvaler), 20 Hvide Vipstjerter, 40 Finker, 30 Stillidser, 25 Grønirisker, 80 Tornirisker. Af store Fugle blot 3 Spurvehøge, 2 Loddenbenede Musvaager, nogle Krager samt ca. 45 Hulduer, der vendte om og fløj Nordvest langs Kysten. Der saas endvidere 4 Gæs (*Anser spec.?*) flyvende mod Nordvest. Om Morgenen saa jeg 2 Skovskader (*Garrulus glandarius*) strejfe rundt i Nærheden.

Den 6. blæste det ret kraftigt fra Nordvest, og om Morgenen var det næsten overskyet. Hen paa Formiddagen klarede det noget op, og fra Kl. ca. 14 var det letskyet. Dagen begyndte med et ret godt Træk af Spurvehøge. De første 2 kom et Kvarter før Solopgang, 3 Minutter senere kom der 6, derefter 3 o. s. v., alle i ringe Højde. 6¹⁹ saa jeg en Dværgfalk, 6³¹ en Blaa Kærhøg (brunt Individ), 6³² igen en Dværgfalk, og samtidig kom der 5 Loddenbenede Musvaager, som dog vendte om. 6⁴⁵ saas en Flok Duer paa ca. 50 trække ud mod Sydvestovre ved Gedser. 6⁴⁷ trak atter en Blaa Kærhøg (brunt Individ) ud, og 6⁴⁹ kom 36 Hulduer flyvende, drejede af og fløj mod Nordvest langs Kysten. Kl. 7⁰⁰ kom den første Spurvehøg i stor Højde, 175 m, 7⁰⁵ kom der een i 200 m's Højde, og Resten af Dagen kom de i forskellig Højde, fra et Par m op til 400 m eller mere. 7⁵⁴ saa jeg en Hejre (*Ardea cinerea*) i ca. 400 m's Højde trække mod Sydsydvest, og Kl. 8²⁵ kom der igen en Flok Duer, ca. 100, der trak ud over Gedser. 8⁵³ var der atter 75

Duer, 8⁵⁷ ca. 100, og Kl. 9⁰¹ kom der 5 Skyer af Duer paa sikkert over 1000 Fugle. Alle Fuglene saas i stor Afstand og i stor Højde. Da de tilsyneladende fløj ud over Gedser, vilde jeg forsøge at faa dem paa nært Hold. Jeg cyklede ad Gedser til, og noget før jeg naaede Byen, kom ca. 300 Duer trækkende lige over mit Hoved i ca. 400 m's Højde, tæt efter dem fulgte 75 i samme Højde, og samtidig trak 4 Hulduer ud i 50 m's Højde. Men hermed var det store Duetræk ogsaa forbi for denne Gang, bortset fra nogle Flokke, der kom med Kvarters eller længere Mellemrum. Det var mit Indtryk, at langt den største Part var Hulduer, men Flokkene var som oftest saa langt borte, at Artsbestemmelse var umulig.

Kl. 9³⁰ trak en Vandrefalk ud i ringe Højde, og Kl. 13⁵² kom Dagens Sensation: 2 Glenter (*Milvus milvus*), som i ret lav Højde først kredsende og derefter i lige Flugt trak ud mod Sydvest ved Fyret. Desværre havde jeg dem paa ret stor Afstand, men i det klare Solskin saas deres prægtige, rødbrune Farve og den kløftede Hale tydeligt.

Smaafugletrækket var ret tyndt bortset fra Svaletrækket, der kom op paa 185 Stk., hvoraf næsten alle sikkert var Forstuesvaler (Bysvale hørt een Gang). Jeg lagde iøvrigt for første Gang Mærke til, at alle Forstuesvalerne var unge Fugle. Af nyt kan nævnes en Del trækkende Hedelærker (*Lullula arborea*), ialt ca. 60, og en Gul Vipstjert (*Motacilla flava*), der trak ud ved 12-13-Tiden men omgaaende kom tilbage igen.

Dagens Udbytte: 75 Spurvehøge, 25 Vaager (heraf mindst 8 Loddenbenede Musvaager og 3 almindelige Musvaager), 3300 Duer, 45 Stillidser. En interessant Ting var, at Vaagerne op ad Dagen kom flyvende i meget store Højder. Jeg har noteret 2 Vaager (Art ubestemt) i 650 m's Højde og 2 Musvaager i 550 m's Højde. Det er ogsaa værd at bemærke, at jeg maalte Højden for 25 spredt trækkende Svaler til 2-300 m.

Den 7. Oktober var Vejret letskyet, men det blev hudekoldt, især da Vinden fra svag Brise om Morgenen voksede til haard Kuling ved 9-10-Tiden. For første Gang lykkedes det mig at se en Flok trækkende Gulspurve (*Emberiza citrinella*), ca. 15, som ikke vendte tilbage. Af Stillidser var der ca. 45. Blaamejse hørtes atter i Luften, og 4 slog sig ned paa Odden.

Fra Kl. 8²⁵ anbragte jeg mig et Sted paa Sydkysten lidt Øst for Gedser, hvor en Flok Blaamejser paa ca. 20 strejfede rundt. En Løvsanger eller Gransanger (*Phylloscopus trochilus* vel *collybita*) saas undervejs i Hegnet ved Fyret. Dompap (*Pyrrhula pyrrhula*) hørtes een Gang fra et Sted i Nærheden af min ny Operationsbasis, og Hedelærke saas et Par Gange flyve over.

Det viste sig, at Rovfugletrækket virkelig ofte gik ud her lige Øst for Gedser. Det var dog ikke store Ting, der kom. Indtil Kl. 14, da jeg indstillede Iagttagelserne, saa jeg ca. 20 Spurvehøge og 70 Vaager (mindst 3 Loddenbenede Musvaager og 14 almindelige Musvaager). Ligesom den foregaaende Dag foregik Trækket hen paa Formiddagen ofte i stor Højde. Rekorden blev sat af 9 Vaager og en Spurvehøg, som i Flok kom kredsende i 650 m's Højde ved 11-Tiden. Ved 12-13-Tiden saa jeg en enlig Vaage i 7-800 m's Højde, men den kom ikke lige over Hovedet paa mig, saa Højdeangivelsen er mere usikker.

To Gange i Dagens Løb saa jeg en Skarv (*Phalacrocorax carbo*) flyve langs Kysten paa meget nært Hold, og een Gang saa jeg en Sædgaas eller Graagaas (*Anser fabalis* vel *anser*). Endelig observerede jeg igen 2 Strandhjejler, denne Gang i Selskab med en mindre Fugl, antagelig en Almindelig Ryle.

Sidste Dag, den 8. Oktober, var Vejret meget ugunstigt. Det blæste fra Sydvest, Vindstyrke 5-6, og det var næsten helt overskyet. I Løbet af Morgenen trak det fuldstændig over, og efter Kl. 9⁴⁵ kom der af og til lidt Regn. Temperaturen var over Normalen. Jeg var forberedt paa ikke at se en eneste Fugl paa Træk p. Gr. af den haarde Vind, men det skulde vise sig ikke at slaa til. Ganske vist var Trækket meget sparsomt af de Arter, som jeg havde set de foregaaende Dage, men til Gengæld var der et udmærket Træk af Havfugle. De første Ænder saa jeg allerede trække, før det blev helt lyst. Saa godt som alle fløj mod Sydvest eller Vestsydvest, i Reglen ret lavt eller ganske lavt over Havoverfladen. Kun meget faa Fugle saa jeg flyve i andre Retninger. Tidligere havde jeg ofte set trækkende Ænder og Lommer, men ikke i saa stort Antal som denne Dag, og da det „ordinære Træk“ i høj Grad svigtede, gav jeg mig til at notere ned, hvad der var af Træk over

Havet. I det følgende bringer jeg et Uddrag af min Dagbog for at give et Indtryk af Fænomenet.

800. 1 Kjøve (*Stercorarius parasiticus*) mod S, lavt (ret fjernt), lys Type,
10 Toppede Skalleslugere (*Mergus serrator*), 6 Ederfugle.
806. 2 + 7 Skalleslugere, 2 Lommer.
808. 2 Sortænder (*Melanitta nigra*), 1 Skallesluger.
814. 8 Spidsænder (*Anas acuta*) fra NØ, lagde sig, lettede et Minut senere, mod SV. 2 Ryler (*Calidris alpina*) om Odden mod V.
817. 40 Ederfugle, 2 Lommer.
821. 12 ?Spidsænder, 3 Lommer, 1 Skallesluger.
828. 1 Lom mod NØ.
828. 1 Skallesluger, 14 Sortænder, 2 Lommer.
827. 2 Lommer, 15 Ederfugle.
830. 20 Ederfugle, 20 Skalleslugere, 7 Knortegæs (*Branta bernicla*).
833. 6 + 4 Skalleslugere.
837. 11 Krager ind, mod NV.
840. 1 Lom.
846. 15 Ederfugle.
849. 5 Lommer, 6 Sortænder sammen med 10 ?Havlitter (?*Clangula hyemalis*).
853. 6 + 1 Lom, 5 Knortegæs.
855. 1 gul Vipstjert ind, mod N.
857. 11 + 11 Sortænder, 1 Skallesluger.
859. 10-15 ?Troidænder (?*Nyroca fuligula*), 1 Lom, 9 Ederfugle.

I Tiden 6¹⁰—12⁰⁵ saa jeg 115 Sortænder, 195 Ederfugle, 175 Toppede Skalleslugere, 47 Knortegæs og 140 Lommer. Ogsaa Fløjlsænder (*Melanitta fusca*), Troidænder og — som nævnt — Spidsænder blev set. De allerfleste Fugle kom ikke ind over Land, men holdt sig i nogen Afstand fra Kysten. Nogle faa Gange havde jeg dog bl. a. Lommer lige over Hovedet. Efter mit Skøn drejede det sig udelukkende om Sortstrubede Lommer (*Colymbus arcticus*).

Krager, Spurvehøge og nogle faa Smaafugle forsøgte at trække ud, men de fleste vendte om. Jeg saa een Spurvehøg, som virkelig trak ud, en Musvaage forsøgte men opgav, og ogsaa alle Krager vendte om. Af Smaafugle, som ikke vendte om, kan nævnes ca. 90 Grønsiskener. Kl. 9³⁵ trak en Hejre mod Syd ganske lavt over Vandet, og Kl. 10²³ kom en Hjejle (*Charadrius apricarius*) flyvende mod Sydvest i ringe Højde.

Ved 12-Tiden maatte jeg slutte Observationerne.

Meget taler for, at Trækket til Tider kan være ganske anderledes betydeligt end i den omtalte Periode. Jægere for-

talte mig, at Vaagetrækket kan være meget stort og Due- og Finketrækket kolossalt. Selv har jeg ved en tidligere Lejlighed, September 1943, da jeg i Embeds Medfør opholdt mig i Gedser og ikke havde megen Tid til Fugleiagttagelser, paa en enkelt Dag set 5-600 Vaager, hovedsagelig Musvaager, foruden Træk af et Par Hundrede Spurvehøge samt Taarnfalke, Hulduer og Mængder af Smaafugle. At der altid har været et godt Træk af Rovfugle, viser ogsaa de mange Rovfugle paa Zoologisk Museum, der i Tidens Løb er skudt i det nu udtørrede Bøtø Nor. Alt tyder saaledes paa, at Falsters Sydspids er et af de bedste Træksteder i Danmark. Skulde der nogensinde blive Tale om Oprettelse af en ny Fuglestation her i Landet, bør man have dette Sted i Erindring. En af Tyskerne ved Odden opført Barak kunde muligvis overtages og for et ringe Beløb indrettes til et saadant Formaal.

SUMMARY IN ENGLISH

Passage of Birds at Gedser.

The following observations of the passage of birds at Gedser on the island of Falster took place in the period of October 3rd—8th 1945. Most of the small birds left the island at the southern point, "Gedser Odde", while the larger birds (Raptorial Birds, Crows, Pigeons) often left Falster at other points of the 4 kms. broad south-coast, the main direction of passage being due South.

The weather was unfavourable on the 3rd of October and only few birds were passing.

Next day the weater was fine with a faint breeze from South-West and a few clouds. A considerable passage of small birds was observed starting at sunrise and lasting until late in the afternoon. Most common was Chaffinch and Brambling (altogether about 700), Linnet (290), Siskin (220), Greenfinch (175) and White Wagtail (100). It is remarkable that about 90 Goldfinches were seen passing. Several flocks of Blue Tits were observed too, the greatest flock numbering 17-18, but only 2 were seen leaving with certainty. Further about 30 Swallows, 3-4 House Martins, a Great Grey Shrike (not leaving the coast) and some few Raptorial Birds (Buzzards, Kestrel, Peregrine Falcon) were seen.

The 5th of October started nearly as the 4., but after a few hours it began raining and consequently the passage stopped.

On October the 6th a rather strong wind was blowing from North-West and it was very cloudy, but the weather cleared up about noon. The passing of small birds was scarce, yet 185 Swallows were observed. On the other hand several Raptorial Birds were observed: 75 Sparrow Hawks, the earliest ones coming before sunrise, 25 Common and Rough-legged Buzzards, 2 Hen Harriers, a couple of Merlins, a Peregrine Falcon and 2 Kites. There was a great flock of Pigeons before noon (altogether about 3300), the greater part probably being Stock Doves. With a range-finder the heights of some passing Buzzards and Sparrow Hawks were measured at 6-700 m and Pigeons up to 400 m.

The 7th of October was cold with a strong wind. Practically no small birds were passing, but 20 Sparrow Hawks and 70 Buzzards were observed. On this day heights up to 7-800 m of the passing Raptorial Birds were measured.

Every day passing seabirds were observed. But on the 8th of October when a very strong wind from South-West was blowing and the sky was overcast—with a little rain now and then—a considerable passage of Ducks and Divers was watched. During 6 hours 195 Common Eiders, 115 Common Scoters, 175 Red-breasted Mergansers, 47 Brant Geese and 140 Divers (probably all Black-throated Divers) were seen. Velvet Scoters, Tufted Ducks and Pintails were observed too. Practically all birds were flying towards South-West quite low over the sea. An Arctic Skua was seen flying southwards.

These observations and other facts too seem to indicate that Gedser is one of the most favourable places for watching the passage of birds in Denmark.
